

INFORMATIE VOOR DE KAMER

12 januari 2021

Inbreng VSNU ronde tafel gesprek samenwerking met onvrije landen

Nederlandse universiteiten behoren tot de wereldtop. Om dat niveau te behouden, is het beste wetenschappelijk onderzoek talent nodig om het team op Nederlandse universiteiten te versterken. Ook zoeken Nederlandse universiteiten samenwerking met andere universiteiten die aanvullende kennis of onderzoeksfaciliteiten hebben om in consortia samen aan de oplossing van maatschappelijke problemen te werken. De universiteiten werken daarbij vanuit de doelen uit de eigen wetenschapsagenda, zoals het beschikbaar stellen van gezond voedsel voor iedereen, of de bestrijding van de coronacrisis. Een andere dimensie van de internationale oriëntatie betreft de uitwisseling en instroom van studenten. De komst van internationale studenten naar Nederland verrijkt de leerervaring van de Nederlandse student en draagt bij aan de kwaliteit van het onderwijs aan de Nederlandse universiteiten.

Internationale samenwerking essentieel

Zoals vermeld in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 'Houdbaar voor de toekomst' "vereist het meedoen in de wereldtop samenwerking en sterk, kwalitatief hoogwaardig hoger onderwijs en onderzoek". Volgens de Strategische Agenda illustreert dit "de urgentie om te blijven investeren in wetenschap en kennis en om strategisch na te denken over de landen waarmee we samenwerken, maar ook over welke kennis we met wie willen delen". De universiteiten onderschrijven deze urgentie. Opkomende economieën, zoals China, zijn belangrijke samenwerkingspartners voor Nederlandse kennisinstellingen. Dit blijkt bijvoorbeeld ook uit onderzoek van de EUA.¹ Samenwerking met deze landen biedt Nederlandse universiteiten toegang tot mensen en middelen waardoor Nederland haar topositie in de wetenschap kan behouden.

Internationale samenwerking kent toenemende uitdagingen

Universiteiten maken zich zorgen om de waarborging van de academische waarden en vrijheden, en andere ethische uitgangspunten in sommige partnerlanden. Statelijke actoren kunnen, ook in Nederland, middelen inzetten die de academische vrijheid van internationale medewerkers aantasten. Bovendien zet dit de Nederlandse ambities van open science en open acces onder druk. Universiteiten zijn verantwoordelijk voor het borgen van de academische waarden. Op grond van de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit, geldt als norm voor de goede onderzoekspraktijk dat gezamenlijk onderzoek enkel wordt aangegaan "als voldoende vertrouwen bestaat dat het eigen aandeel van het onderzoek kan worden uitgevoerd overeenkomstig deze code en de gezamenlijke producten zullen beantwoorden aan algemeen aanvaarde principes van wetenschappelijke integriteit". Op grond van de gedragscode hebben de instellingen zorgplichten om "te bevorderen dat onderzoekers zich aan de normen voor goede onderzoekspraktijken kunnen en zullen houden". Dit houdt onder

¹ <https://www.eua.eu/downloads/publications/eua%20international%20partnerships%20survey.pdf>, zie de betreffende grafiek onderaan deze notitie.

andere in dat de instelling waar nodig zorg draagt voor “ethische toetsing, bijvoorbeeld door één of meer ethische commissies op te richten en deze adequaat te ondersteunen”.

Onderzoeksvrijheid en kennisveiligheid in evenwicht

Het vrij beschikbaar kunnen stellen van onderzoeksresultaten en het vrij kunnen kiezen van onderzoeksonderwerpen zijn academische verworvenheden. Tegelijkertijd willen universiteiten het gebruik van onderzoeksresultaten voor onethische, of anderszins onwenselijke doeleinden zoveel mogelijk tegengaan. Universiteiten zijn om die reden ook volop betrokken bij het ontwikkelen van richtlijnen rondom verantwoord onderzoek en innovatie. Een voorbeeld daarvan is het NWO Zwaartekrachtprogramma ‘Ethics of Socially Disruptive Technologies’. Doel van het programma is om de technologie-ethiek te innoveren om de ontwikkeling en invoering van sociaal disruptieve technologieën kritisch te evalueren en richting te geven.

Universiteiten zijn selectief in de partnerschappen die zij aangaan

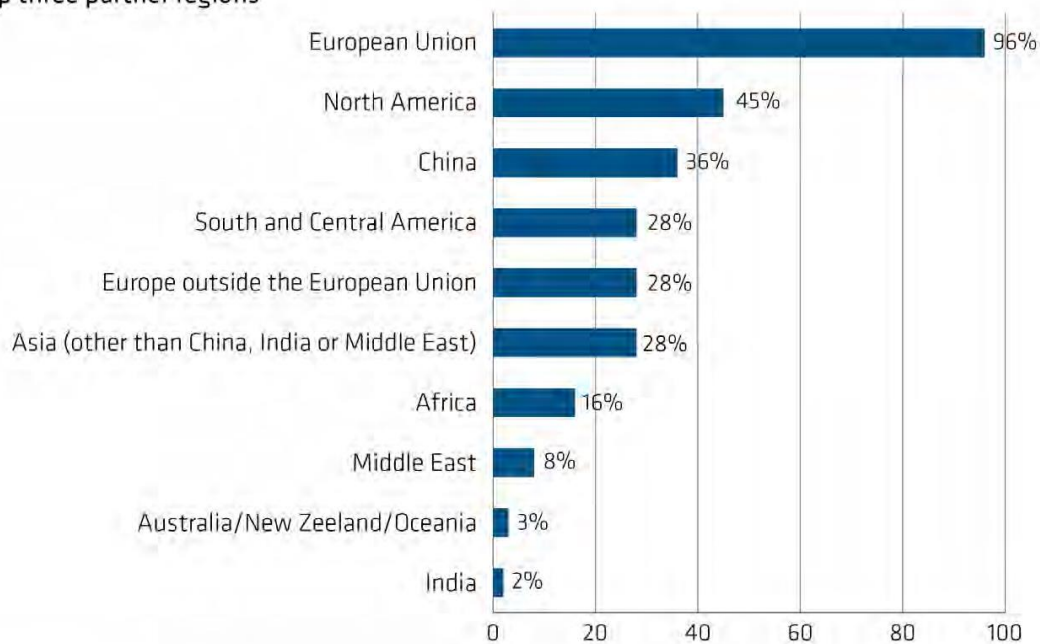
Universiteiten schatten de risico’s van strategische samenwerkingsrelaties aan de voorkant in waarbij diverse bronnen worden benut, ook de informatie en inlichtingen van de overheid. Universiteiten zijn via wetgeving op een aantal terreinen tevens verplicht om potentiële samenwerkingsrelaties vooraf bij de overheid te melden.

Duidelijke scheiding rol universiteiten en overheid

Het is belangrijk aan te tekenen dat het niet de bedoeling is dat de universiteiten de rol van de overheid overnemen als verantwoordelijke voor nationale veiligheid. Coördinatie van nationale veiligheid is en blijft de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid. We roepen de overheid op om die rol richting de universiteiten meer aandacht te geven. Procedures bij de overheid, bijvoorbeeld rondom de screening van personen, zijn op dit moment nog te traag, waardoor internationaal talent naar andere landen verdwijnt. Bovendien is de informatie die wordt geboden onvoldoende richtinggevend waardoor universiteiten op basis van beperkte of tegenstrijdige overheidsinformatie besluiten moet nemen. Naast een behoefte aan betrouwbare informatie over potentiële samenwerkingsrelaties, hebben universiteiten baat bij een helder buitenlandbeleid rond onderwijs en onderzoek waarin landen specifieke risico’s worden verwoord.

Top three partner regions

EUA Survey Q16: What are your three most important partner regions in the world for your institution?
Please tick three from the list below.